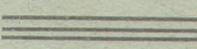

Ш-402-н.д.
586337

ВИДАВНИЦТВО
УСЬОУКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕКА

НА ДНІ
 ОЗЕРА.

Ч. 4.

Ц. 20 с.

В бібліотеці „ЖИТЯ“ вийшли:

- Ч. 1. М. КАРЕЄВ. Про самообразование. Пер-
ший лист 20 с
Ч. 2. М. КАРЕЄВ. Про самообразование. Дру-
гий лист 20 „
Ч. 3. ЕРНЕСТ РЕНАН. Що таке нація? Пе-
реклав Микола Залізняк 20 „
Ч. 4. М. КАРЕЄВ. Про самообразование Тре-
тий лист 20 „

Продає Книгарня Наук. Тов. ім. Шевченка
у Львові, Ринок ч. 10.

ПЕРЕПИСНІ КАРТКИ:

Іван Франко	10 с
Василь Стефаник	10 „
Володимир Антонович	10 „
Михайло Драгоманів	10 „
Максим Залізняк	10 „
Іван Гонта	10 „
Гуцульщина. Жабє-Ільця	8 „

Комітетам та Товариствам значний оп.
Замовляти на адресу: Ф. Андрусевич Львів,
пінського 21.

V.N. Karazin Kharkiv National University

00833642

8(e2)1

Видавництво : „Всеукраїнська бібліотека“
ч. 4.

 Петро Шекерик-Доників.

НА ДНІ ОЗЕРА

оповіданє на тлі давного гуцульського
переказу про Татар.

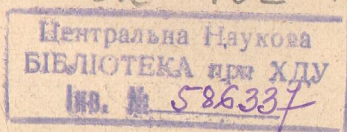
ЛВІВ 1913.

Накладом Франца Андрусевича.

Із друкарні Ставропігійського Інститута
під зарядом Мих. Рефця

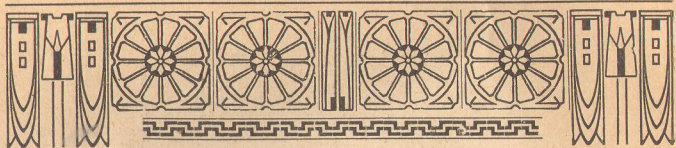
Всі права застережені.

Ш-402-НД.

Петро Шекерик-Доників.

Петро Шекерук — Доникив:

НА ДНІ ОЗЕРА.

(Гуцулським діалектом).

I.

Шо за газда великий та славний сидів отам на ріжж²⁾ під Синицями!¹⁾ Боже, воле твоя велика! Чього в него ни було! Хіба лишь потечого³⁾ молока їму бракло, а бирше бигме нічю. Всего мав достатком, тай уже — лишь би жити, нічим си ни журити. Шо за коні в него були, Господи! Таке то фayne та буйне; а шо воли-внї⁴⁾ та коров; а вивцям та козини й рахунку ни було.

¹⁾ Синиці — верх між Жабем а Ясеновом, ²⁾ ріжа — полянка у лісі, ³⁾ Пташка — поте, ⁴⁾ воли.

Єку вже вин мав жиночьку, то годі їй судá тепер и пари найти. Таке то чюкітне¹⁾, веселé, єкес гардешисте²⁾, шо но. Аби сам сетец їй уздрів, то шье би їй мусів полюбити. Відий забув би, бідник, за ключі вид царства, єк каже приповідка наша. Кажу вам, шо аби 100 пар постолів зидрав, то би других таких ни спарував. Шо вже вам Андрійчик ни подуфалий був, ййде! Таке то гонорове було: бувало єк си вивберає, то аби єкій миндрий³⁾ опришок, то ни годен добічі до него, ніколи в світї. Вберет си в кресаню⁴⁾ з блехами, в порошницї; за ременем пистолета жировані⁵⁾, в ременї ножі насажувані⁶⁾, через плечья кріз⁷⁾, в руках бартка⁸⁾, а рётъизки⁹⁾ лиш поцоркуют, бувало єк де йде. А їго жинка Катеринка, єк сми вже перше казав, то таки ціле чюдо було до вборив. А єк си вни любили обоє, то вже ни можу вам навіть и казати.

Та нічим уни си так ни тішили, єк своїми діточьками. Тай єк си тим ни тішити, ни радувати си тому, коли то всі три хлопчіки. так єк из ока випали Андрійчікови, скапéнний¹⁰⁾ вин, но уся мода їго, навіть так жьахло¹¹⁾ говорили, єк вин.

Андрійчик бувало каже: Єк бих ни мав дітий, тоби ми всий вік був єк завезаний, бо нічим бих ни питав, нічьо би ми ни почьому було. Шо би ми з богацтва, з маєткив, кому бих то лишив; а так єк є своя дітина, своя кров, то є на кого й робити. То вже тогди веселе жите, бо я вижу, шо ни вмру, бо мое жите лишит си

1) охоче, 2) гонорове, горде, 3) мудрий, 4) капелюх, 5) писані дротом і пацьорками, 6) накладані, 7) пушка, стрільба, 8) топорець, 9) ланцуски дротові, 10) подібний, 11) досконально.

тут на земни. Коби лиш сми шьє диждав з своїв Катеринков стих своїх пічкаликів¹⁾ видіти гáздами, то тогди бих нічим ни питав. Бо хоть аби ека сьобина²⁾, або ека робота була файна, а ек її си залиши, або си ни докінчыйи; ек си уна збави, то пропаде; ліпше аби її й ни було, аби її ніхто ни зачіпав, бо ніхто би коло неї ни тратив чьис, ни мучів си.

Катеринка нираз їму говори:

— Ти сараку³⁾, — ни сараку, бо ти чоловік, але так уже смиси унадила казати, — ходиш в одно утудá отими дебьями — чорнівками⁴⁾, а найгірше мне гризут ототи фирманкьи, шо ти так в одно любиш ходити з бриндзами за Гору⁵⁾. Типер чьиси екі! Бих лиш один знає, видкив может ворих на те напасти, отак винадійно, тай по тобі. А я тогди бих пропала з отими діточками сама. Гадаш, шо би хто си тогди мене бовв, або шо? Все би розикрали, распалобиси, розлетілобиси усе наше гáздивство, ек попив вид вітру. Я би казала, аби ти си отого всего попустив, бо маємо з чього жити, ни треба тобі нї стрілецтва, нї отих фирманок из бриндзами за Гору. Ек шо куда треба, то бих пислали слугу.

Не зможе уже того истерпіти Андрійчик тай ни раз їй перерве її гризоту:

— Ти гадаш, Катеринко, шо то полегко гáздувати? Гáздувати отак гірко, ек каменя глодати. Ек би си ми спустили з усим на чюжі! — ого! Лехко би ми стояли. Я мушу сам си пожурити за кожде. Правду ти кажеш, шо лехко можна дес утудá головов положити, а це мене, ти гадаш, шо не гризе вéлико? Мині шьє си ни хоче вмерати, бо я знаю, шо я тут панóm. Тут

¹⁾ діти маленькі, ²⁾ засіви, ³⁾ небоже, ⁴⁾ темнявами, ⁵⁾ на Угорську Русь.

соби побуду, ек хочю. Де би си я пристає міне-ти житем за смерть, коли я знаю, шо сес світ ек маковий цвіт. То коротеньке жите ек нивеликий сон. Тимунь повиден си кождий з нас змогати, аби собі тут на цим світі файно побути, аби ни жель умерати. Бо коби на цим світі мині добре було, а на тим — і-га! Я знаю, шо буде — там ніхто шьє ни був, тай витив ни прийшов судя. А про мене — хоть най там мнов вже й плоти пидперают, то мині дурниця! Я шьє молодий — лише прийшов мий злотний вік, я лишьє собі гадаю файно з тобов, Катеринко, побути.

— Ий, Андрійчику, соколику мий любий та годний, — ни раз и не даст їму докінчяти Катеринка, — коби ти знав, коли меш умерати, тоби так. А так дес те вориг избави жьитя, тай конец.

— Я си ни бою ворога. Ек трафію на вовка, або на медведя, то си з ними раз-два обрехую. До них у мене є ножі, пістолета, кріз, хотьби й сто, то мині ни страх, — гордо зачнетси Андрійчик боронити вид жинки, аби їй ни дуже до-давати страху, ек куда вин пидет тай си прибярї. — А ек би де на мене напали опришки, то їх си ни бою, бо ніколи їх ни зачыпаю, добре з ними живу, то ни страх, а шьє вигоду из них маю. Но як би дес си трафив такий вориг, шо би кончье на мов жите насїв си, а годї би ми си вид него оборонити, то давбих їму всий наш маєток, лиш аби вретувати своє й твое й діточьї жите; бо маєток без житья нашего нічьо ни варт. Ни маєток дає жите людем, але люде дают сво-єм житєм маєткови си розростати. Ек би ми жите ни взели, а лиш маєток, то нам ни страх. Ми маєток изробили цес, тай можим шьє розвести и десїть маєтків, лиш кобих жите мали.

Ни раз тай ни двічі отак собі любуючися ек
голубців пара, воркоте Авдрійчик з Катринов,
то про се, то про то, бо то вже й ни другий ві-
гадав оту співаночку :

Жабє-Ільця.

Фот. С. Бурко.

З добров долев на цим світі
Я ни налюбюси,
З лихов долев лекше стане,
Коли розлучьуси.

Та однак лиха доля
Ни прудко вмирає,
Ни одний то файній чітци¹⁾
Житьи коротає !

II.

Вже пятий тиждень минав, ек всі кьичіри²⁾, долини, зашепéтини³⁾, извори⁴⁾, сигли⁵⁾, забіліли си ек молоко. Все, шо було на земни, припав білий попив — зима⁶⁾. Потисли великі здорові морози, всі птахи, звірина й маржинка⁷⁾, — покорчіло си. трохье засмутило си. Смерече посумніло, погнуналося під тьжирем⁸⁾ зими, шо то збиточно тиснула сучья⁹⁾ з фойов¹⁰⁾, екі от'ек¹¹⁾ у великий болясти¹²⁾ бгали си¹³⁾ аж до землі и скривлено дивили си на світ. Всі бистрі поточіни¹⁴⁾, потоки і річки, шо то бувало в літі так файно, слобидно в дикьих дебрях¹⁵⁾ середь первовічних лісів клекотючьим шумом наповнели долини й обочі — згари¹⁶⁾ нашої любой Гудулшъени, типер замерзли, посмутили си й потихонько лише си змовели шепотчі попид леді, екби то си разом їм до купи злучіти и напасти на леди, шо їх оковали своїм шкіров. Та пуста дурниця їх то була, бо вже осінь замкла своїми ключьями тепло, а виломилла си на двир студінь, шо сиділа май' пиврик замкнена ключьями весни, екі були в руках сего Юрія¹⁷⁾.

Чес вид чесу звівали си витри, свистали в кіле, в дерева тай отек на перекир людем клали великі замети, шо годі було криз ні прийти¹⁸⁾ —

¹⁾ чічка — квітка, ²⁾ верхи, шпилі, ³⁾ затишини ⁴⁾ яр, зарослий лісом, ⁵⁾ непроходимі ліси, ⁶⁾ сніг, ⁷⁾ худоба, ⁸⁾ тягар, ⁹⁾ гіле, галузе, ¹⁰⁾ фоя — чатинка, ¹¹⁾ наче, ¹²⁾ хороба, ¹³⁾ хилили ся, ¹⁴⁾ потічок, ¹⁵⁾ скали і ліс, ¹⁶⁾ попалені ліси, ¹⁷⁾ рік зачинає ся від Юрія, весна, ¹⁸⁾ перейти.

то однакo й зима ни засмутила любі наші гори. Бо кудa ни глипнеш оком, искрізь видкo було тиху радисть, ека насидae кождому Гуцулови на серце, а витив прогони, вимітае смуток-тугу, отек пометки¹⁾ з хати.

Маржина іла на поли коло оплотив²⁾, а па-стухи в одно її дозирали, галасуючі, аби де не прикравси з екої шпирли³⁾ - скали вуйко - медвідь, та не потегнув шо; або аби де ни наніс си малий - вовк та ни покалічив маржинку, то-ту росицу, шо то всі з неї жиємо, тай си за неї набуваємо⁴⁾. Бо ек би ни та росиця - маржинка, то би й нам ни було з цього жити.

Андрійчик верг⁵⁾ кріз під плит, идучи з польованя. Майже до вечіра мав ношу⁷⁾ з гоничев⁶⁾, шо вже третий раз перегонюєси й годі їй дати раду. Вже сонечько засечьувало за високу горду, білу - білу ек ейце, Чьорногору, шо стирчыла миже шо раз то менчіми кичірами ек мама миже дітми, коли ледви умучіний Андрійчик увіз си⁸⁾ у хату, такий сердитий, шьо лиш глипнула Катеринка на Андрійчика, то вже виділа, шьо шьос їму ни миром, та ни знала, шьо си стало.

— Андрійчыку, соколику мий єсний та годний⁹⁾, скажи ко, сердо мое в тобі, шо тобі хьебує¹⁰⁾, бо шос ти дуже смутний сегодни, — зачьела злегонька та поделеку Катеринка розпитуватиси в Андрійчика.

— Ни слабый сми, сарака, али єкийє умучений та сердитий, бо ни одна али десіть бідий тобі нараз влізе на голов, — зачыв май трошки веселішше говорити Андрійчик.

¹⁾ сміте, ²⁾ обгорода довкола сіна, ³⁾ діри, щілини
⁴⁾ веселимо ся, забавляємо ся, ⁵⁾ кинув, ⁶⁾ з коровою, що літять ся, ⁷⁾ клопіт, ⁸⁾ помалу увійшов, ⁹⁾ гідний, ¹⁰⁾ бракує.

— Та ека би біда, най счезає вид тебе Андрійку, біда!¹⁾ — каже Катеринка. Можеби я наклала зараз у печі ватру та обшущиш си трошкі, тай зараз я усмажу тобі мнеса, тай ти лекше буде. Ти з отим стрілецтвом й життьи собі футко вгратиш.

Катеринка отворила виконце вид кагли в курненці²⁾, отворила великі двері хатині навстежир³⁾, лиш приперла маленькі дверця, взяла огниво⁴⁾, кресило⁵⁾, кремінь тай векелию⁶⁾, викресала ватру, розпалила вугле, наклала скіпок, уколєних з сухої липини. За маленькій чісок запалала вєсело ватра, якої полемінь доходила — високо фуркаючі — майже до всаму стелину хати. Повна хата зробила си диму, що аж годі було дихну́ти. Катеринка поклала месо на грань, аби си смажило, а Андрійчик обтер свий кріс, поклав на стїну; порошницю з порохом исховав в полицу; сїв у кут, зачївив си обигрівати, тай узєв флоєру⁷⁾ з полиці. Господи, ек потєг у ню, то аж серце си рвало. Алеж бо то й флоєра була у него, що рідко де їй суда найдєш пару. Казували, шьо то дєс їму єкійє опришок подарував. Та флоєра була з самої тисини⁸⁾ роблена. Та бо й варт було Андрійчикови ту флоєру мати! Бо ніхто так ни вмів у флоєру йграти, ек Андрійчик.

Попийграв Андрійчик у флоєру, тай зачївив Катеринці розказувати про свої клопоти, єкі їго так за цілу днину умучіли.

— Кілько то я разив вам си ни наговорив та не наказав, — каже Андрійчик — а ви всі собі нічьо з того ни робите. Біда знає! Відий такісте такі забудливі. Нираз кажу, ни кладіт ку-

¹⁾ лісна, чорт, лихо, ²⁾ хата курна без коміна, ³⁾ зовсім, ⁴⁾ і ⁵⁾ зелізо, ⁶⁾ гупка букова ⁷⁾ сопівка, ⁸⁾ тисове дерево.

жіль у кочьиргі¹⁾), ни перевертайте ложки у кошелі, ни переступайте лопату, ек си кладе хліб²⁾) у піч, а ни буде коров перехідниц!³⁾ А ви тим⁴⁾ ни питаєте... А тепер — дивітси! Корова си в одно перегонює. Тай чьюд їй знає⁴⁾) порешті, шо їй робити. Брав сми сьогодні бисаги⁵⁾) ти, шо си ними паска сѣти, кожівку вид'умерску⁶⁾), вінчений поєс, косу, волочков з заплітків⁷⁾) перевезував їй фист, тай сми гонив почерез то все три рази. Їк шьє то ни поможе, то хіба би дес ишов у світ, тай собі раду єкус давав. А знов давить⁸⁾) рано, ек сми йшов на стрілецтво, то мнє перейшла ота Кривуштейка, остатний би їй раз був! тай сми нічьо ни вбив, пусто сми ходив. Єк то кажут: з чім баба на торг, з тим з торгу. Та знаш, таки ми олінь утік з пид самого носа! В куніцу стрілев, тай ни трафив. Оти-мунь сми й смутний тай сердитий, шо мнє розлостило на стрілецтві, а витак шьє й гоніця. Вже сми нарешті просив отак вечіра, ек гана⁹⁾) дождю в посуху.

— Ой, я ту Кривуштейку знаю, — каже Катеринка — тота аби котюги¹⁰⁾) переходила, а ни люде!, тай котюги доброї шкода. Та кількоби минє перейшла, тільки я мушу лихо гостити. И ти ни знаш, відкив лиш тобі біда нанесетси на дорогу, ек ти дес идеш. — Коби ми шьє завтра ни нанесла си на дорогу, — перервав Катеринці Андрійчик, — ек я буду ити за Гору з бриндзев, абих лихо ни гостив, бо то далека дорога тай ни легка, докив прийти в „Полени“¹¹⁾).

Катеринка ек мала кубок з водов у руках, так їго випустила видразу на землю, ек учюла про фирманку за Гору. А видтак ек ни заголоси, та ни обчъєписи коло шиї Андрійчикови, та ни зачъне просити:

¹⁾ у кут коло дверей, ²⁾ буришівник або корж, ³⁾ поган, на хід, ⁴⁾ так клеє, ⁵⁾ торба-міх ⁶⁾ що влaститель вмер її ⁷⁾ з кіски заплітка, ⁸⁾ досвіта, ⁹⁾ каня, яструб, ¹⁰⁾ пєс, ¹¹⁾ село на Угорськїм боці.

— Шо тобі, соколику, шош приморснудоси¹⁾ йти тинер за Гору в такій фіфолі²⁾ біді! Ци мало шьє є тих хрестив на тих полонинах, що ниоден такий мудрак ек ти покотив свої роги тай ни сходи відтив ніколи. Ци ти хочеш мине осиротити, тай оти три хлопчіки, шо так си над ними трісеш? Нийди за Гору. Ми си про то обийдемо. Ек бих лихо жили, або абес оту дівцу так ни любив, то я би шьє раднійшья, шоби ти й ніколи ни вертав си т' хаті.

— Ні, ні, моя солоденька, ни бий си, я преці кілька разів ходив, але водно добре гостив,— зачъив втихомирети Андрійчик Катерину. Я мушу ити, бо сми дав сегодни Волохови слово, шьо докончье мушу бути позавтрю в Поленах. А ти знаш мое слово. В мене слово то вартнійше вид усего. Хто своему слову ни чьоловік, то ни варт и по світі ходити. — Ти си ничьо ни бий, Катериночко: я си добре вберу: озму шьєпку, шальок, дві сорочки, нагрудник³⁾, киптарик, кожух-зрукавник, наручниці⁴⁾, рукавиці шкіріні, гачі⁵⁾, онучі добрі, постолі-папуці, тай шьє манти⁶⁾ до того, то ми ни буде страх, хотьби йкі морози. Озму собі одного коня порожного, буду на ним сидіти, а на тих трьох май трошки варятах, буду нести терхій⁷⁾ з бриндзов.

— Ого, я вже знаю, шо ми си бирше ни будім видіти, бо сми мала такі погані сони, шо но! — голосила Катеринка, ек уже виділа, шо ни переможе Андрійчика, тай знала, шо вара си вперати, бо добре уже висамувала⁸⁾ Андрійчикову моду.

— Тихо, тихо, моя ти чичічко солоденька, — зачъив ид собі пригортати її Андрійчик, бо й вин сам видів, шо уна їму лихо ни важила. —

¹⁾ забавляти си, ²⁾ заверуха, ³⁾ шубка з білиць, ⁴⁾ на-
раквиці, ⁵⁾ сподні червоні, ⁶⁾ плащ, ⁷⁾ бербениці, бочки
⁸⁾ випробувала.

— Я чій тудя си ни збарю. А вити шо вже всекого повиношу на сйеткі Риздвені, а знов тобі тай отим хлопчычам — ий-де!, буде шьо видіти. Лиш ты такій прошу, Катериночко моя солоденька - любя, нічо си ни вгаюй¹⁾ абес все ми вилагодила на дорогу. Бо шьи й на зоречькы ни сійне,²⁾ ек я вже гайда в плай³⁾! Ти вже мене знаш — а знов я ни хочю, аби за мнов хлопчыики оти мої, легіники годні, ни ру-лі⁴⁾. Тай шье шьо найгирше, бою си, аби си де йка беда бешьсна⁵⁾ ни нанесла та ми дороги ни перийшла.

— Ни жури си ти цим, Андрійчику! я вже це все знаю, шьо тобі треба на дорогу, —казала Катеринка, стелічи Андрійчикови постіль — ти йди соколику та лыгай припочювати...

III.

Темнота вже гет пропадала, кочыючіси що раз то далі тудя гет на схыток⁶⁾ сонце, тікала шо могá прудче, чьорним, чьорним валом, не ма-ла навіть сили обіздріти си на задусть, видквив за нев си гнала естотá, світло днини. Годі розка-зати, шьо за краса стояла передь сходом сонечка есного. Все си блишьело срібними леліточками⁷⁾ так есно, що аж годі си було на світ дивити. Всі кычири і долини, що то си пишвили гордо одни перед другими привитати есний схід сонця, укра-шені типер булі то білими-білими ек ботеї⁸⁾ білих овец на полонині поленками та ріжьями, то знов чорно-глубими борами-сигла́ми смере-чіни, а де-ни-де й жовтевими отек уже з старо-

¹⁾ не гадай, ²⁾ не зорев, ³⁾ стежка лісами, ⁴⁾ не плакали, ⁵⁾ погана, ⁶⁾ на захід, ⁷⁾ як мороз тисне, такі зирнички на снігу, ⁸⁾ гурма овец,

сти буковинами. Лиш стий та диш. Очі ни зажмуриш, в одно си диве, серце ни втихомириш, вискакує з грудий. Там кьичірка зверхьї біла-білісінька, а май трошкьї низше вже упишнена зеленими купками лісів. А тут такі перед тобов, під самими нґсами, пропасть-дебря, извір, глибини лиш на задусть, а тут файна-файна улóга,¹⁾ рівна ек стив. На боці гадинов супетци невеличка річка з своїми малими поточінками. Понад річку видко то луги, то скали то горбкьї, а все то писане ек писавка ота нашья люба гуцулска усекіми чічками. Дес-ни-дес видко по маленькій хатчині, шо отек з страху передь буйним вітром черногирским си ховає в зашепєтинах, — то знов по великий, моц забудованій хаті. На царинках²⁾ видко сїна отек кукли собі гордо стоє. А на тим усим леліют сріблом шьїрим блишьучі лелітки, отек нїби слези радости до єсного сонечка, шо впрвало їх з темноти ночі, а привело на світло днини.

Андрійчик стоєв з чьетверма кіньми на Магурі³⁾, тай ни миг си на то все надивити, на тот чюдний схід сонця в погідну днинку в наших любих кьичірах в зимі.

Єк ужє си викотило зза волоских⁴⁾ кьичір велике, яєне, веселє сонечько, освітило ті плачущі радостев до світла наші гуцулскі кьичирі-гори, здоймив Андрійчик шьипку з голови, впав на колїна, обернувси лицем до сонечька, тай зачьив си молити :

„Дєкую тобі, сєте, велике, запашнє Сонечко, шо єс позволило мені диждати тьї сєгодня уздріти. Поможи ми мирно си вернути з Загіря и знов те уздріти з оцєго мїсця, таким файним ни смутним, ек єс си показало сєгодня веселим. Май гадку на моє газдивство, мою жьивку тай дїточки. Сокотї мине мирно в сїй дорозі...

¹⁾ цариночка, ²⁾ де косять траву, ³⁾ гора у Жабю, ⁴⁾ з Буковини.

Натігнув шьипку на голов, став з землі, сів на коня, закутив люльку тай пишов¹⁾ далі в далеку дорогу, задуманий, а великі слезі кочбили си ек горох з його лица. Не схилив голов, зачьипив шьипков фюю, навислов молоденьков зимов, ека посипаласи на него, отек з мучініка²⁾ мука в млині, тай обсипала його цілого, аж си здригнув, тай си видразу прошумав³⁾.

— Ігі, ек ми екос банно за тими хлопчіками тай за жінков, отек би я їх ніколи ни мав видіти... заговорив Андрійчик сам до себе, ек вийшов на Кринту⁴⁾. Але шос треба собі гадати, аби дорога си ни втїмїила. Дорóга! делека тай тїжка перед обнов⁵⁾.

Сонечко футко шнирувало⁶⁾, минало одну кьичеру за другов, отек рехувало їх. Вже було й спулудне, а на дворі нїде ані хмаринки ни видко.

— Ото мороз буде, ий-га! Птаха ме падати, а ми де саракі будім ночьювати? — говорив до коний Андрійчик, позераючи на задусть, то знов попліскував вороного пид собов.

— Пишовеми давідь так досвіта, шьо шье спали хлопчіки. Поцулував їх, слизьми сми своїми вмив, з жинков роздекував си, я й вна заплакала, тай пишов. Декую днинці великій, я вже пид Марічьистков⁷⁾. Але докив вийду на полонині, тай буде вечір. Посвде нічь. Чьий може шье вглюзаю⁸⁾ поза Данциж⁹⁾, тай дес туда буду ночьювати в порожній стаї¹⁰⁾.

Гадка за гадков шибалиси Андрійчикови. Вин то злізав, ишов ногами, то знов сїдав на коня. Кутив люльку, обтресав фюю з гаджюджок¹¹⁾ тай радував си тим, ек мала дитина. Та однак би був ни пригнав нічьим так вид себе втїму¹²⁾,

¹⁾ їхав, ²⁾ жолобок, ³⁾ прокинув, ⁴⁾ гора в Жабю-Гльді, ⁵⁾ передімною, ⁶⁾ ішло, ⁷⁾ полонина в Чорногорі, ⁸⁾ вспїю, ⁹⁾ гора у Чорногорі, ¹⁰⁾ колиба на худобу, ¹¹⁾ смерека, ¹²⁾ скуку.

єк своїов любов флюєрков, в єку — сидечі на кони, шо чысок йграв шо аж си радував гисть у дорозі, звір в лісі, рибка у воді¹⁾; то знов співав усеки співанки, єкі лиш знав. А знав їх дуже богато. Отак помали, ступінь за ступнем ми-

Озеро під Данцишем.

Фот. С. Бурко.

нав полонину за полонинів і саме єк си єло робити сонечко понад сётюк²⁾, уже був в Данциши, верс³⁾, одзера. Одзеро вимерзло⁴⁾, було так єк на долони ривно. Нихто би ни казав, шо то ни якес поле ривне, ривне-ривненьке, отек укопане.

¹⁾ слова взяті з колядок, ²⁾ захід, ³⁾ верх над, ⁴⁾ замерзло.

586337

— Аді, ек тут файно, ривно, ек би це такыи полєнка диправди була, то отут би май файне місце на стаю, гадав собі Андрійчик, проходічі попри одзеро.

Минув одзеро, вийшов уже гет на полонину, аж нараз уздрів на плаю велику громаду людий. Шо то за люде — ни мих и сам пизнати. Ци би то екі ишли з Загира, ци видкив. Став, довго стоев, й дивив си, ци би ни пизнав, шо то за одни. Та однако ни миг. Хотів Андрійчик завернути дес у бік з дороги, аби шье еке лихо ни попацити¹⁾ з тими низнакомими середь полонини — та вже ни було коли. Тоти люде зачпи ид нему бічі кричучі. Ек си зближили, пизнав Андрійчик видразу, шо це ни наші люде. Очи в них скісні, волося на бороді майже ни було, шьипки на голові такі, ек остро завершені сїна. Видразу Андрійчик здогадавси, шо це Татаре, за екі їму розказували люде нираз тай ни двічі за Горов тай на волоскім боці²⁾.

Ий-га! ці певне йдуть наші гори воювати! Оттепер знишют нас на віки! Озмут моїх легіників всіх трьох, тай жьиночку мою озмут. Коби хоть всіх в купі! Але відий Бих знає. Займут світами, царами. Мет то бидувати — и маєтчік знишют. Ці відий певно дурбасні³⁾ заблукалиси, ек чьисом ерче⁴⁾ заморене в сїглі вид овец. Тай мут відий мине силовати, абих їх вивів на добру дорогу тай извів на Жебїи. А шо то буде си робити на Жебю, ек би вни прийшли, то страх! Нираз я чув за їх роботу. Вибют, вишишют усе. Тай відий и минї ни буде з медом, лиш так, ек мусї в окропі! Шоби я їден загиб, то дурниця. Бо то й я загину, моя чьиляда, тай всі Гуцули в отих кьичірах. Кобих миг екос раду дати з ними сам, отоби дуже добре.

¹⁾ зачепити, ²⁾ на Буковині. ³⁾ дурні, ⁴⁾ ягня.

Такі варили си гадки, гадкы тьижкі, чьорні, ек ни раз чьорна хмара з тучьов насуваєт си на нашы кьичирі, давили так іго серце, шо ни миг навіть дихати. Та ек були коло него Татаревже близенько, ек уже видів вин, шо їм в руках, упало їму на гадку одзеро замерзле пид Данцижом — і легонько їму стало на серци, аж си засмієв сам из собов.

— Тепер я вам у руках, але зараз будете и ви мені у руках!—погадав собі Андрійчик, ек Татарев обскочили іго і іго коникы з усих бокив, тай ймили в руки.

Поприходили всі Татарев до купи. Попригонили з собов жьинкы Волошкы та усекі забори, шо забрали за Горов. Андрійчик був веселий, отек на весілю. Татарев казали їму, аби їх привів на Жебе на самий Сьитий Вечір, бо уни мають досвита на Риздво вже бути гет укутані¹⁾ в Жебю та ити на Кути.

— Добре, я вас докладно приведу, шьо шье до Риздва будете укутані, — сказав Андрійчик Татарам, хьитро усміхаючис.

IV.

На ривним, ривненькім поли Татари си розкошекали²⁾ в Данциши. Андрійчик завів їх на ривну поленочку, прикриту зимов й казав:

— Отут ви тай я будем ночьюовати, а витак я вас поведу на саме Жебе.

Татарев слухали Андрійчика за кожде, бо вин си їм страшно пиддав.

Андрійчик ек видів, шо Татари іго дуже слу хают, був шье радвійший, бо видів, шо іго гадка

1) упорати ся, 2) розложили ся.

ни була пуста. Гонорно поводив си, ек нираз лиш мандатор миже цушкарями¹⁾; тай все давав наказ за наказом, шо Татарє дуже докладно робили.

Сказав Андрійчик до Татар:

— Гий, мої пишні побратими, ви шьє відий ни ночьували на Черногорѧх. А тут то ни будь де ничьлїх! Ек мороз укреше, то аж си вам око залупи, а прьїтелики-витрики ек потєгне, — тай то ни ваш, дес туда, беда знаїт, де, екїс мізерний, — али наш, полоницкїй, богацкїй, то скорчїтєси ек квачї, тай замерзнєте ек А може шьє ек добре захарчїте, то й малї²⁾ си при-сунут та екїмос ис вас споганє соби зуби. Оти-мунь, аби нам ни було страху, набурьте³⁾ искрізь навкола цєї ріжі ривної аж по горьбочки моцні ватрі, и то так одна коло одної, аби й ногов ни було де нереступити. А тут є с чього, ген куда, ади, екїх штубив⁴⁾ та сухарив⁵⁾. Лиш гайда до роботи, тай я вам поможу.

Татарва за невеликїй чєс набурила великї ватринаокола одзера так шо нїхто би си був ид ним анї вид них ни дистав поза ватри. Тай шьє кождий Тарарин наклав ватру коло свої буди, так шо на цїлим тїм одзерї горїли ватри.

Андрїйчик здоймив шьїпку з голови, стовчи, миже Татарами в самий серединї, поклонивси низко до самої землї сонцєви засєчьуючому, заплакав й шьє раз помоливси тихонько до Сонця.

Дьїкую тобі, сьїте, велике, шо єс дотєпер мнє сокотило. Далосми добру гадку, шо зглажу цу нехарь⁶⁾ зи свїта. Май в опїцї мої дїточки, жиночку тай всїх Гуцулів й ототи любї гори-кьичїри, шо єс так файно їх освїтило. Бо нї ций нехари, анї минї вже бирше ни видїти тебе вели-

1) гайдуки, 2) вовки, 3) накладїть. 4) пнї старї, 5) сухї вітровломи, 6) погань.

кого, єсного, світлого Сонечка. Та що я один згну, то ни виликий страх; али сотки других Русинів будут жити собі добре. Будь здорово! — бо мині вже короткий чыс...

Поклав шпынку на голову, взев свою флореру в руки та ек зачыв играти, то аж серце си кроїло з жelio. Сонечко си аж зачьервоніло. Татаре всі си позбігали тай довго, довго слухали його дивної йгри.

Сонечко прудко си сховало, шоби ни видіти смерти свого любого Гуцула, що си ним тішив з маленьких рокив, а вно нираз любило си¹⁾ своєми сиявами²⁾ в його буйним волосю.

Андрійчик так ийграв у фльоєру, що шье відий з роду так ни йграв. Вин наумисне так робив, аби загутати диких Татар, аби си вни ни вдивили, що то вни ни на ривній полені, лише на замерзлим одзері в Данциші.

Нагадував собі Андрійчик тоти игри, що то нираз виигрував їх тужно-тужно, то знов вєсело-шыро³⁾ з одной кычирочки на другу, на екій сиділа його тогди наповіжена⁴⁾, а теперішна жінка Катерина. Не то, що дикі Татаре сторопіли, слухаючи тої йгри, але й вовчья в пляях, на полонинах, в лісах завивала гуртом тужно-смутно, ек то хіба нираз лиш оти трембіти за мерцем, що аж мороз ишов по тілі, а волосє дуба ставало на голові.

Ишли голоса поид небеса⁵⁾, горами, лісами. Татаре так си загутали, що забули за все, навіть і за спанє. Єка радисть, веселисть виступила на лиці Андрійчика, ек вин уздрів, що Татаре си загутали коло него!

Нараз потемніло, бо ватри потали у спид. Татаре перепудили си, що то си стало, зачбыли бічі гуртами то в оден, то в другий бік, але на-

¹⁾ любувало ся, ²⁾ промінями, ³⁾ щиро. ⁴⁾ наречена.
⁵⁾ словами давної колядки.

раз лід зачъив си на одзері ломити, а Татарє падали у воду. Не знали, шо си з ними роби. Одни кричѣли, другі лиш повітрішѣували очі, єк варінікѣи, а ирти пороззівели, єк чѣилости в печах. Тай потавали на дно одзера. Ловили си за криги леду, але одни одних постегали, то стручѣували, кождий хотєчі себе вратувати. Тай всі си витопили. В воді обмерзали, руки заклекали, и гляба¹⁾ було вилізати. Лише шо раз то гирше потавали²⁾).

Лиш Андрійчик шѣи си був крішечку задержѣив на одний кризі. Вин ни кричѣив, ни плакав, нікуда ни рвав си, був рад, шо ни гине марно, бо всокотив сотки людий вид смерти. Лиш дивив си гордо на Татар.

Однако й їго струтив один Татарин у воду, єкій хотів си вретувати на тий кризі, але обаз Андрійчиком разом так єк и всі другі Татарє закипили на дно безденного одзера.

Жабє, в грудни 1912.

¹⁾ годї, ²⁾ запада у спід.

Видавництво
„Всеукраїнська Бібліотека“

- Ч. 1. Що мусить знати кождий Українець? (Вс. катехизм ч. I) ц. 20 с.
- Ч. 2. Народні заповіді — сконф.
- Ч. 3. Богданно Козак Войнаровський на Сибірі, іст. оповіданє з ілюстр. ц. 20 с.
- Ч. 4. Петро Шекерик-Доників На дні озера, оповіданє на тлі давного гуцульського переказу про Татар з ілюстр., ц. 20 с.
- Ч. 5. Під прапором свободи. Збірник патріотичних деклямацій, ц. 60 с
- Ч. 6. Опис рідного краю (Географія України) з ілюстраціями, ц. 50 с.

Дальші випуски в приготуваню.

II. серия (переписні листки):

- Ч. 1. Мапа України, ц. 10 с.
- Ч. 2. Гуцульщина, ц. 8 с.

Продає Книгарня Н. Т. ім. Шевченка
у Львові, Ринок 10.

